

Ny bog: Historie fortalt med diplomatens personlige ytringsfrihed

Publiceret 11/09/2020 i [Historie/Danmark](#) af [Hans Henrik Fafner](#)

BØGER // ANMELDELSE – Udenrigsministeriet fylder 250 år, og det har Carsten Staur valgt at markere med en medlevende og veldokumenteret skildring af de danske diplomaters rolle i det historiske forløb. Det har han gjort klogt og behændigt gennem, hvad han selv kalder tolv nedslag i historien, altså tolv gode eksempler på kriser, hvor embedsmændene har reddet kastanjerne ud af ilden på vegne af beslutningstagernes ikke altid lige gode beslutninger.

I 1814 var det ved at gå helt galt for Danmark. Kong Frederik 6. havde satset på Napoleon, og nu var regnskabet dystre time kommet. Den franske diktators stormagtsdrømme var gået til grunde, og under forhandlingerne i Kiel og senere på Wienerkongressen 1814-15 gik sejrherrene i gang med at rede trådene ud.

Langt hen ad vejen havde Danmark søgt at holde sig neutral. Der var vigtige handelsinteresser på begge sider af konflikten, men navnlig efter slaget ved Trafalgar i 1805 var Danmark altså blevet trukket ind i malstrømmen. Fordi franskmændene på det tidspunkt havde besat Prøjsen og kontrollerede det meste af kontinentet, havde man altså valgt side, og det viste sig nu at være en uheldig satsning.

Udenrigsministeriet fylder 250 år, og det har Carsten Staur valgt at markere med en medlevende og veldokumenteret skildring af de danske diplomaters rolle i det historiske forløb

Forhandlingerne efter krigen kunne i værste valg have ført til Danmarks undergang som selvstændig stat, men historien fik ikke desto mindre en lykkelig udgang. Tabet af Norge gjorde ondt, men riget overlevede, og man bevarede kontrollen over Grønland, Færøerne og Island.

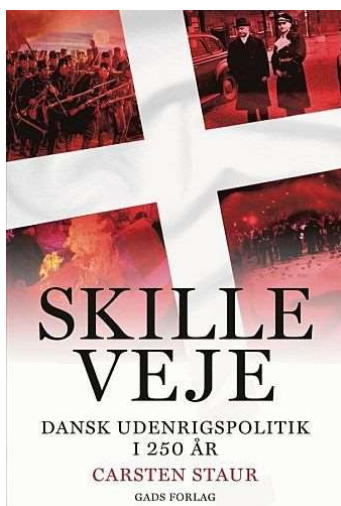
Dette var næppe lykkedes, hvis der ikke havde været dygtige embedsmænd til at klare skærene. Og med historiens bagklogskab kan man sige, at et så gunstigt

forhandlingsresultat ikke havde været muligt, hvis det ikke havde være for Johann Friedrich Struensee. Manden, der ofte står som en af danmarkshistoriens skurke, havde nemlig juleaftensdag 1770 fået kongen, den psykisk syge Christian 7., til at underskrive en kabinetsordre, der udskilte Departementet for de udenlandske Affairer af Det Tyske Kancelli.

Den intrigante Struensee havde sine taktiske bagtanker, men resultatet blev, at Danmarks moderne udenrigstjeneste kom til verden.

Ikke noget festskrift

Udenrigsministeriet fylder 250 år, og det har Carsten Staur valgt at markere med en medlevende og veldokumenteret skildring af de danske diplomaters rolle i det historiske forløb. Det har han gjort klogt og behændigt gennem, hvad han selv kalder tolv nedslag i historien, altså tolv gode eksempler på kriser, hvor embedsmændene har reddet kastanjerne ud af ilden på vegne af beslutningstagernes ikke altid lige gode beslutninger.

Forfatteren er historiker, men han har tilbragt næsten 40 år i diplomatiet. Det er blevet til otte chefposter, fire af dem på Asiatisk Plads og resten ude i verden. Han har været ambassadør i Israel, og i skrivende stund er han Danmarks repræsentant ved OECD og UNESCO i Paris. Staur er altså en del af systemet, men bogen er ikke noget festskrift til Udenrigsministeriet. Han understreger tværtimod, at ansvaret for indholdet er hans eget. Der har ikke været nogen ministeriel manuskriptkontrol og ingen indblanding, og denne kombination af en mand, der kender ministeriet indefra og samtidig har taget sig den fulde frihed i udformningen af bogen, har ført til et overmåde godt og interessant resultat.

Bogen kommer vidt omkring. Om nedslagene er de rette, kan selvfølgelig diskuteres, og vil sikkert også blive det, men denne anmelder finder i hvert fald at overblikket og de store linjer er på plads.

Første del dækker tiden, hvor Danmark finder sin form. Det er fra de vanskelige forhandlinger i 1814 og frem til forhandlingspolitikken i 1940. Derpå følger fire nedslag fra

efterkrigstiden frem til Berlin 1989 med fodnotepolitik og alt det, vi husker, og der er også levnet plads til stjernestunder, som da Danmark var med til oprettelsen af FN i 1945 og gik i teten for menneskerettighederne. Og endelig er der bogens sidste tredjedel, der fokuserer på Danmark og den nye verdensorden.

Det er blevet til et perspektiverende kig ned i diplomatiets vigtige værktøjskasse.

Jyllands-Postens tegninger

Det er særlig interessant at læse kapitlet om Muhammedkrisen, altså de dramatiske følger af tegningerne i Jyllands-Posten den 30. september 2005. Her spillede diplomaten Staur selv en aktiv rolle.

Man kan sige, at Danmark kom skidt fra start, idet daværende statsminister Anders Fogh Rasmussen reagerede ved de første muslimske protester mod tegningerne ved at give et stort interview til Jyllands-Posten. Her fraveg han normal diplomatisk og politisk praksis. Han kunne have dæmpet gemytterne ved at lægge afstand til tegningerne som sådan, men samtidig understrege ytringsfrihedens vide grænser og afgørende betydning i det danske samfund. Det ville have været et klart signal til omverdenen, men i stedet benyttede statsministeren interviewet til at prise modet til at provokere.

Staur er ikke ude på at pudse sin egen glorie, men giver en sober redegørelse for den diplomatiske metier, og for nødvendigheden af at have en gruppe eksperter på stedet

Han ville "aldrig nogen sinde acceptere, at respekt for folks religiøse holdninger skal føre til, at man lægger bånd på pressens muligheder for kritik, humor og satire," sagde han i stedet. Naturligvis var der andre aktører i sagen, men med sin udmelding havde Fogh Rasmussen stillet sig uforbeholdent på Jyllands-Postens side og elimineret ethvert råderum.

Så måtte diplomatiet rykke ud. Det blev Staur og kolleger, der måtte ud og rydde op, og det blev en lang og sej omgang. Ambassaden i Damaskus blev ildspåsat, det kom til en omfattende boykot af danske varer og vi kender nok historiens mange forviklinger i store træk. Ellers kan det anbefales at læse bogens velskrevne beretning om forløbet. Det interessante er dog forfatterens konklusioner.

Staur er ikke ude på at pudse sin egen glorie, men giver en sober redegørelse for den diplomatiske metier, og for nødvendigheden af at have en gruppe eksperter på stedet. Han sætter det hele i fornuftigt perspektiv med beskrivelsen af tingenes tilstand, da Struensee reformerede udenrigstjenesten.

Dengang var posterne på de udenlandske legationer besat af folk fra de øverste sociale lag, og de måtte hyppigt have assistance hjemmefra for overhovedet at klare sig helskindet

gennem en almindelig arbejdsdag. De var ikke opgaven voksen, og det forhold ændrede sig, da udenrigstjenesten blev professionaliseret og befolket med eksperter. Det er dér, vi er i dag, og det er en af grundene til at det lykkedes Danmark at ride stormen af i forbindelse med Muhammedkrisen.

Så er det sagt!

Diplomaten skal være ubetinget loyal overfor den opgave, hun eller han bliver sendt ud på, nemlig at repræsentere landet i tykt og tyndt. Men diplomaten skal også have friheden til at give sin mening uforbeholdent til kende overfor de politiske chefer, og den frihed eksisterer i den moderne udenrigstjeneste. Diplomatenes force er jo, blandt meget andet, lokalkendskabet og den store kontaktflade i udstationeringen, og det er den slags der skaber betingelserne for at forudse og undgå unødvendige kriser.

Fingerspidsfornemmelse bliver således et af nøgleordene, og det får man en fin oplevelse af i selskab med Staurs bog. Muhammedkrisen stod således på mange måder som uløselig. Ytringsfriheden gjorde det ikke muligt for den danske regering at gribe ind overfor Jyllands-Posten, således som flere arabiske regeringer krævede det, og blasfemiparagraffen hjalp heller ikke stort. Men her kommer så tanken om selvcensur ind i billedet.

Det drejer sig om dialog og gensidig forståelse, og dette er kun endnu vigtigere i dag, end da det hele startede for 250 år siden

Enhver samtale med andre mennesker forudsætter, at man kan finde en fælles platform – i form af sprog, begreber, abstraktionsniveau, viden. Men også værdier. Hvis man skal tale sammen, nytter det ikke at skubbe den anden væk ved at træde på alle de ømme tæer i lokalet.

Det sidste er Staurs egne ord, og her er det befriende, at han så elegant forstår at smide diplomatfrakken og sige tingene ligeud. Det drejer sig om dialog og gensidig forståelse, og dette er kun endnu vigtigere i dag, end da det hele startede for 250 år siden.

Som en slags lære af Muhammedkrisen benytter forfatteren sig af sin personlige ytringsfrihed til at bemærke, at ”hvis en person i Danmark i dag som et politisk stunt truer med at afbrænde Koranen offentligt – eller rent faktisk gør det eller danser krigsdans oven på den – så er der ingen tvivl om, at regeringen og Udenrigsministeriet vil sige, at der er ytringsfrihed i Danmark, og at denne har vide rammer – men også vil gøre det klart, at den slags ikke er i overensstemmelse med danske værdier, og at man fra dansk side klart tager afstand fra sådanne handlinger, der kun kan ses som forsøg på at dæmonisere bestemte religiøse eller befolkningsmæssige grupper.”

Der er nok intet behov for navns nævnelse, men så er det sagt!

Bogen starter med en lille beretning om Winston Churchill. I sine helt unge dage gik den senere britiske premierminister på kostskole, og i 1887 bad han sin mor om at skrive til skolen. Den unge Winston ville nemlig gerne have fri, så han kunne tage til London for at deltage i fejringen af dronning Victorias 50-års regeringsjubilæum. Skolen bevilgede ham en fridag. Senere viste det sig dog, at drengens egentlige grund var et ønske om at komme til at se Buffalo Bill's *Wild West Show* i Earls Court.

Carsten Staur bemærker, at denne bog er hans personlige Buffalo Bill's *Wild West Show*. I det lys kan man kun glæde sig over, at Udenrigsministeriet har bevilget ham friheden til at skrive den, for resultatet er blevet ypperligt.

Carsten Staur: Skilleveje. Dansk udenrigspolitik i 250 år

Gads Forlag, udkommet 02.09.20

398 sider

299,95 kr.

Foto: Fanny Wandel.

- HANS HENRIK FAFNER
- SENESTE ARTIKLER

Hans Henrik Fafner (f. 1957) er journalist med fast base nord for Tel Aviv. Han har gennem de sidste 25 år – bl.a. som korrespondent for Dagbladet Information og sidenhen Weekendavisen – skrevet om Israel og Mellemøsten.

Hans omfattende viden og indgående kendskab til regionens politik og kultur anvender han nu til foredrag, sit eget forfatterskab samt til oversættelser, sammen med sin kone, af israelsk skønlitteratur til en række forlag.

Mange kender også Hans Henrik Fafner som værdsat og vidende rejseleder ved kulturrejsebureauet Viktors Farmor.